

УДК 930.2:[94-057.4:378.4.09(477.83-25)“200/202”]:[94:355.48](477.83/.86)(06)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2025.26.4948>

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “ІСТОРИЧНІ ЧИТАННЯ ПАМ’ЯТІ ПРОФЕСОРА ЛЕОНТІЯ ВОЙТОВИЧА” (16–17 ТРАВНЯ 2024 Р.)

Сергій КОЗЛОВСЬКИЙ

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історії середніх віків та візантиністики
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: serhiy.kozlovskyy@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4590-2433

Олег ФАЙДА

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історії середніх віків та візантиністики
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: oleg_faida@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-3110-916X

У статті характеризується робота всеукраїнської наукової конференції, присвяченої вшануванню пам’яті Леонтія Войтовича (1951–2023). Професор був завідувачем кафедри історії середніх віків та візантиністики (2007–2023) Львівського національного університету імені Івана Франка та старшим науковим співробітником відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Програма форуму розпочалася з круглого столу, присвяченого особистості та науковому доробку видатного українського медієвіста. Секційні засідання включали тематику історії України-Русі, насамперед Галицько-Волинської держави, західноєвропейського Середньовіччя, ранньомодерної історії європейських та українських земель, а також візантинознавчу, сходознавчу та військово-історичну проблематику. Учасниками заходу стали понад півсотні науковців, переважно з українських освітньо-наукових і наукових закладів, а також Польщі, Литви та США.

Ключові слова: професор Леонтій Войтович, наукова конференція, медієвістика, Русь, Галицьке князівство, Галицько-Волинська держава, військова історія.

7 лютого 2023 р. не стало Леонтія Войтовича (1951 р. н.) – відомого українського історика, професора, завідувач кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету імені Івана Франка, водночас старшого наукового співробітника відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Найкращим виявом вшанування науковця є підведення певних підсумків, рефлексія над його доробком. Раніше Леонтію Войтовичу, як знаному досліднику, з нагоди відзначення шестидесятиліття у 2011 р. наукова спільнота присвятила фестшриффт – черговий міждисциплінарний науковий збірник Інституту українознавства. Зокрема, у вступній статті окреслювалися основні віхи життєвого шляху, висвітлювалися міжособистісні контакти вченого¹. Ольга Щодра реалізувала першу спробу комплексно охарактеризувати наукову спадщину Леонтія Войтовича². Третя за порядком публікація в “*Actes testantibus*” містила докладну бібліографію науковця, укладену його учнями – Сергієм Козловським та Назаром Зубашевським³.

Колектив кафедри історії середніх віків та візантиністики Франкового університету ініціював форум на вшанування пам’яті Леонтія Войтовича. Підтримав ідею та став співорганізатором читань відділ історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича.

День, коли всеукраїнська конференція розпочала роботу (16 травня 2024 р.), був обраний не випадково, виповнилося 73 роки від народження Леонтія Войтовича. Захід розпочав роботу в змішаному форматі – частина учасників і гостей була присутня в одній з конференц-аудиторій

¹ Микола Литвин, “Леонтій Войтович: вірний лицар музи Клію,” *Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць*, Вип. 20, (2011): 5–14.

² Ольга Щодра, “Історичні дослідження Леонтія Войтовича,” *Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць*, Вип. 20, (2011): 15–29.

³ Сергій Козловський і Назарій Зубашевський, “Бібліографія Леонтія Войтовича 1975–2010 рр.” *Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць*, Вип. 20, (2011): 30–54.

Львівського університету, інша ж, дещо більша, долучилася онлайн. У непростих умовах повномасштабної російсько-української війни, яка надалі триває, комбінований варіант дав можливість збалансувати живе наукове спілкування з пристосуванням до обставин воєнного часу...

Із привітаннями до учасників форуму звернулися тодішній проректор Львівського національного університету імені Івана Франка проф. Володимир Качмар, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проф. Ігор Соляр та декан історичного факультету ЛНУ імені Івана Франка проф. Руслан Сіромський. Вони відзначили видатну роль постаті Леонтія Войтовича в українській історичній науці. Водночас невеликий проміжок часу, що минув від смерті професора, спонукав виступаючих звертатися до особистих спогадів про нього, згадувати останній досвід міжособистісного спілкування.

Споминами про батька відкрила пленарне засідання донька Леонтія Вікторовича – літературознавиця Наталія Ощипок (Миколаївська гімназія, м. Миколаїв Львівської обл.). Відчуття втрати рідної людини доповнювалося згадками про важливе для професора: часи перебування на Закарпатті, захоплення футболом, музикою, літературою, світом мистецтва, проведення часу з трьома онуками. Наталія Леонтіївна розповіла про становлення батька як історика. Опісля модератор вступної частини конференції завідувач кафедри історії середніх віків та візантиністики проф. Олександр Кашук відкрив круглий стіл “Професор Леонтій Вікторович Войтович у пам’яті друзів, колег та учнів”.

Взяв слово проф. Віктор Голубко (Львівський національний університет імені Івана Франка, далі – ЛНУ ім. І. Франка), який зосередився на військово-краєзнавчій тематиці у спадщині Л. Войтовича. Охарактеризував наукові та науково-популярні публікації присвячені Миколаєву (Львівської обл.) та Миколаївщині. Окремо колега зупинився на тексті, який підсумував зроблене – “Миколаїв над Дністром: місто і люди”⁴, написаному в співавторстві із донькою. Доповідач зауважив, що під час формальних і неформальних дискусій Л. Войтович спонукав працівників кафедри історичного краєзнавства звернути увагу на науково-інформативний потенціал галицьких некрополів. У контексті військово-історичної зацікавленості ученого відзначив фундаментальне тритомне видання “Історія війн і військового мистецтва” (2017–2019), у якому Леонтій Вікторович був головним редактором, а водночас автором більшості розділів першого та другого томів⁵.

Учениця Леонтія Вікторовича Іванна Папа (Український католицький університет, Львів) представила ґрунтовну доповідь щодо тематики Галича, Галицького та Галицько-Волинського князівств у доробку науковця. Підрахувала, що окреслена проблематика займає більше ніж третину публікацій науковця, зокрема переважають тексти присвячені політичній історії, князівській генеалогії чи проблемам історичної географії. Доповідачка пожалувала, що нереалізованою залишилася ідея створення “Енциклопедії Галицько-Волинського князівства”. Відзначила, що дослідник заохочував учнів та молодих науковців не боятися дискусійних питань, глибоких досліджень, закликав підтримувати контакти з закордонними колегами і популяризувати напрацювання на міжнародному рівні.

У широкий контекст розвитку української генеалогії в Галичині вводить постать Л. Войтовича промова Олександра Целуйка (ЛНУ ім. І. Франка). Доповідач наголосив на значній ролі професора у відродженні цієї спеціальної історичної дисципліни в регіоні, його доробок із вивчення генеалогії правлячих родів України-Руси був логічним продовженням наукових звершень попередників. Важливим був внесок Леонтія Вікторовича у вивчення генеалогії східних династій, творення традиції укладення відповідних генеалогічно-хронологічних довідників, написанні українського підручника з дисципліни⁶.

Після перерви робота конференції перейшла у секційний формат. Поділ за напрямками враховував наукові зацікавлення професора Войтовича, як першорядні так і такі, що до них він звертався рідше.

Робота секції “**Русь-Україна: історія, державність, постаті**” розпочалася з доповіді Святослава Терського (Національний університет “Львівська політехніка”), присвяченої археологічним пам’яткам племінної доби Східного Прикарпаття у сучасній зарубіжній історіографії. Науковець зауважив, що дослідження українських археологів кінця ХХ ст. дають підстави стверджувати існування структурованого суспільства у місцевих племенах. Натомість фахівці, приміром, з румунського

⁴ Леонтій Войтович і Наталія Ощипок, *Миколаїв над Дністром: місто і люди* (Львів: Левада, 2020): 597.

⁵ Леонтій Войтович і Юрій Овсінський, *Історія війн і військового мистецтва* (Харків: Фоліо, 2017) Т. 1: Від зачатків військової організації до професійних найманих армій (бл. 3060 р. до Христа – початок XVI ст.): 894; Леонтій Войтович і Віктор Голубко, *Історія війн і військового мистецтва* (Харків: Фоліо, 2018) Т. 2: Від професійних найманих армій до масових (мобілізаційних) армій (початок XVI ст. – початок XX ст.): 971.

⁶ Леонтій Войтович і Олександр Целуйко, *Генеалогія* (Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008): 218.

культурного кола схильні сприймати знахідки на цих теренах як результат впливу неслов'янського елементу. Ярослав Онишук (ЛНУ ім. І. Франка) представив доповідь про готів у дослідженнях Леонтія Войтовича. Покійний професор присвятив питанням, пов'язаним з перебуванням племен на землях сучасної України дві статті⁷, у яких основна увага звертається на напрямки і шляхи міграції у Північне Причорномор'я, етнічному складі готського об'єднання, умовам правління династії Амалів, утворенню і долі "імперії" Германаріха, взаєминам і впливу готів на протослов'янську людність тощо. Виступ Ольги Щодри (ЛНУ ім. І. Франка) був присвячений шляху "із варяг у греки" і проблемі хронології формування Імперії русів. Дослідниця вважає – через кліматичні і гідрологічні умови раннього Середньовіччя судноплавство водними магістралями, що фігурують в історичних реконструкціях маршруту, було неможливе. На основі писемних і нумізматичних джерел намагається довести думку, що шлях сполучав слов'янське балтійське Помор'я (а не скандинавські терени) з Руссю та Візантією, і був частиною трансконтинентальної магістралі, по якій йшла торгівля між Західною Європою і арабським Сходом. Дмитро Гордієнко (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України) виступив із дискусійною темою про доречність історіографічної титулатури Володимира Великого – князь, король, каган чи цар? Аналізуючи писемні та візуальні джерела, вважає усі перелічені терміни релевантними та відповідними часу життя та правління володаря. Віталій Нагірний (Інститут історії Ягеллонського університету в Кракові) з'ясував коректність вживання імені галицького князя, батька Ярослава "Осомисла" – Володимирко чи Володимир Володаревич. Уважне вивчення джерел, зокрема обставин тогочасної політичної боротьби, переконує, що правильна версія – Володимир Володаревич. У рефераті Володимира Александровича (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) співставлено опис початкового епізоду чернігово-київського походу на Галич 1205 р. у тексті Холмського літопису короля Данила та Лаврентівського літопису. Дослідник зосередився на коментуванні протистояння поблизу Микулина, що фігурує лише у першому тексті. Павло Юрейко (ЛНУ ім. І. Франка) акцентував увагу на окремих аспектах зовнішньої політики Лева Даниловича у науковій спадщині професора Леонтія Войтовича. Ярослав Книш (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) представив джерелознавче дослідження про українські землі у "Книзі знань про всі королівства". Підсумовувала роботу секції доповідь дослідниці Надії Халак (Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України) про дослідження політичної історії середньовічної та ранньомодерної доби у науковій біографії українського історика Степана Томашівського (1875–1930). Частина наукової спадщини вченого з зазначеної тематики досі неопублікована, вдалося виявити низку праць автора за хронологічний проміжок 1914–1920 та 1928–1930 рр.

Інша секція, присвячена історії українських земель, мала назву "**Русь середньовічна і Русь ранньомодерна: політичні, суспільні та релігійні практики**". Її засідання відкрила ще одна доповідь присвячена Леонтію Войтовичу – Ігор Шпик (ЛНУ ім. І. Франка) охарактеризував проблематику галицько-болгарських відносин середньовічного періоду в науковому спадку вченого. Першим рокам володарювання Любарта Гедиміновича на Волині була присвячена доповідь Вітаса Янкаускаса. Представник Університету Вітовта Великого з м. Каунаса підкреслив, що питання цікавило Леонтія Войтовича у контексті долі Руського королівства після завершення династії Романовичів та смерті Юрія Тройденевича. Литовський дослідник наголошує, що, по-перше, Любарт почав правити деякими володіннями, ймовірно, на Волині, ще до смерті Юрія Тройденевича; по-друге, докладно застановляється на питанні чи правив Любарт Галичем у 1340–1349 рр. На діяльності польсько-угорського військово-політичного діяча Сцібора із Сціборжиць, який наприкінці XIV ст. утримував південну частину королівства Русі, зупинилася Наталія Лешкович (ЛНУ ім. І. Франка). Над фактичним часом появи в Галичі двох латинських жєбрачих орденів розмірковував Андрій Стасюк (Національний заповідник "Давній Галич"). У трикутнику між усталеним датуванням (1230-і рр.), відсутністю археологічних підтверджень і надійними свідченнями середини XVII ст. схиляється, що середньовічні контексти галицьких мєндикантів усе ж варто шукати через ранньомодерні реалії. Христина Меренюк (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) на матеріалах твору Яна Длугоша реконструює участь руської еліти у військових змаганнях європейських рицарів, що дозволяє стверджувати про змістовне,

⁷ Леонтій Войтович, "Готи на території України: результати досліджень на початок XXI століття" *Археологічні дослідження Львівського університету* Вип. 11 (2008): 35–64; Леонтій Войтович, "Готи на землях нинішньої України" *Україна крізь віки. Збірник наукових праць на пошану академіка НАН України професора Валерія Смоля* (Київ, 2010), 154–183.

а не абстрактне наповнення терміну “*узга*” у слововжитку руських книжників. Подорожний діаріуш члена Чеського братства Мартіна Кабатника став предметом дослідження Вікторії Любащенко (Український католицький університет). Науковиця інструментами контекстуального підходу з’ясовує обставин і географію експедиції кількох діячів християнського протестантського дореформаційного руху, описаної у щоденнику, зокрема мети перебування пілігримів у Львові. Роман Івашко (незалежний дослідник) у доповіді на підставі надання у середині XV ст. великим князем Свидригайлом Ольгердовичем села неідентифікованому вірменському церковному ієрархові припускає повторну актуалізацію унійного питання у володіннях Ягеллонів. Найдавніший слов’янський требник митрополитів Київських (XV – поч. XVI ст.) став предметом історико-богословської студії Петра Сабата (Український католицький університет). Переважно політичну та церковно-історичну тематику “розбавила” розвідка Ігора Ліля (The University of Kansas) з царини food studies, присвячена гастрономічним практикам мешканців Львова ранньомодерного часу, зокрема окресленню поняття “львівська кухня” в її історичному вимірі. Завершував програму секції виступ дослідниці Вікторії Терук (ЛНУ ім. І. Франка), яка представила обставини колонізації Барського староства в XVI – на початку XVII ст., ґрунтовно розбираючи обставини цього процесу у часи польської королеви Бони Сфорци та її наступників.

17 травня 2024 р. першою на секції “**Середньовічна та ранньомодерна Європа**” прозвучала промова Владислава Кіорсака (Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича), присвячена дослідженню ісландських саг у науковому доробку Леонтія Войтовича, одного з перших українських учених, який аргументував важливість цих джерел у формуванні нового погляду на роль скандинавів у ранній історії державотворення Русі. Професор Войтович був переконаний, що ці тексти відображають епізоди боротьби шведських та данських кланів за Ладого та інші міста на південь від неї. Вікторія Розлуцька (Український католицький університет) представила доповідь про роль єпископів як політичних діячів у ранньому Середньовіччі на прикладі діяльності Цезарія Арльського. Дослідниця наголосила – Церква стала не просто дозволеною інституцією, але також досягла такої вагомості і впливу на владу, що перед нею нерідко поступалося світське керівництво. Юрій Маєвич (ЛНУ ім. І. Франка) зацентрував увагу на кризових явищах бенефіційної системи у Франкському королівстві 741–768 рр., серед яких виділив: неконтрольоване збільшення окремих землевлодінь, конфлікти за них, відцентровий рух щодо королівської влади франкських нобілів, які сконцентрували занадто велику економічну, військову і політичну міць. Наталія Райтаровська (незалежна дослідниця) виголосила доповідь “До питання про початок епохи вікінгів у Європі”. Ростислав Вацеба (Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича) представив виступ про особливості політики короля Генріха I Птахолова та імператора Оттона I Великого стосовно білих сербів. Намагався переосмислити її нібито виключно завойовницький характер, вказав на існування формату і союзницьких стосунків, приміром з частиною сербських спільнот межиріччя Ельби та Мульде впродовж перших десятиліть X ст. Дослідниця Агнешка Тетерич-Пузьо (Поморський університет, Слупськ, Польща) презентувала цікаве дослідження, присвячене постаті княгині Агафії Святославівни (доньки Ігоря Святославовича), дружини Конрада Мазовецького та її впливу на відносини Мазовецького князівства з сусідами, зокрема з Тевтонським орденом. Мирослав Волощук (Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ) зосередився на джерелознавчому аналізі записів краківських міських книг про містянина Теодоріха з Русі (Theodricus de Russia) та його родину (кінець XIII – початок XIV ст.). Дослідник підкреслив, особа городянина помітно виділяється на тлі інших русинів Кракова значно більшим обсягом інформації про неї. Вадим Чепіженко (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова) проаналізував особливості походження та моделі поведінки носіїв графських титулів у середньовічній Англії 1327–1413 рр. Зазначені критерії у часи правління Едварда III, Річарда II та Генрі IV дозволяють краще зрозуміти політичні стратегії перерахованих монархів, а моделі поведінки означених представників титулованої аристократії вказують на початкову стадію формування так званої “нової аристократії” в Англії XIV ст. Сергій Лиман (Харківський національний університет ім. В. Каразіна) дослідив особливості англо-ірландських відносин XII – першої половини XVII ст. у науковій діяльності Георгія Афанасьєва (1848–1925), відомого у часи Національної революції 1917–1921 рр. як державного контролера та міністра закордонних справ Української Держави. Завершила роботу секції доповідь Христини Базюк (Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича) про порівняння торгових знаків західної/північної Європи та Речі Посполитої на прикладі листування шотландського купця Артура Форбса.

Робота секції **“Візантійська цивілізація, середньовічний Схід і кочовики Великого Степу”** була поділена на дві тематичні групи. Перша, присвячена світу ромеїв, розпочалася з промови Олега Файди (ЛНУ ім. І. Франка), яка репрезентувала доробок Леонтія Войтовича у цій царині. Візантинознавство не входило до магістральних напрямків зацікавлення науковця, разом з тим він фокусував певну увагу на взаємовідносинах імперії та Галицько-Волинської держави, а також був разом з проф. Сергієм Сорочаном з Харківського національного університету ім. В. Каразіна ініціатором створення підручника з історії Візантії, як спільного проекту харківських та львівських науковців⁸. Володимир Лагодич (ЛНУ ім. І. Франка) охарактеризував військово-адміністративну та дипломатичну діяльність одного із полководців середини VI ст. Юстина у контексті тогочасних взаємин Імперії з аварами. Руслан Мельникович (ЛНУ ім. І. Франка) розкрив особливості стимулювання василевсами хрещення юдеїв на теренах Візантійської держави у другій половині IX ст. Денис Булавін (ЛНУ ім. І. Франка) застановився над питанням зв'язків та взаємовпливів між Галицьким князівством й імперією ромеїв. Дві останні доповіді репрезентували візуальну культуру Візантії. Віталій Козінчук виголосив доповідь **“Візантійські канони і їх трансформація в українському іконописі”**. Новий погляд на початки європейської геральдики пропонує реферат Олега Однороженка (військова частина А4123 (67 ОМБр)). Шукати їх слід не у регіоні **“між Рейном і Луарою”**, а від зображень та описів щитів, що походять з Імперії ромеїв X–XII ст.

Друга тематична група, робота якої зосередилася на минулому середньовічного Сходу та подіях на безкраїх теренах Великого Степу, продовжила роботу секції розвідкою Сергія Козловського (ЛНУ ім. І. Франка), присвяченою сходознавчим студіям вченого – передусім історії Монгольської імперії, стосункам з руськими князівствами, зокрема Галицько-Волинською державою, історії формування кримськотатарського етносу та династії Гіреїв. Олег Бубенок (Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАН України) представив доповідь про хозарознавчу тематику у дослідженнях Л. Войтовича – хозаро-руські взаємини, передумови утворення Тмутараканського князівства, питанню хозарської присутності у Середній Наддніпрянщині в 839–860 рр. Олександр Лосев (ЛНУ ім. І. Франка) означив сучасні теорії про походження японського етносу та дискусійні проблеми раннього Ямато (III–IV ст.) у світлі тогочасних джерел та нових археологічних знахідок. Ярослав Пилипчук (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова) акцентував увагу на окремих питаннях історії Кимакського хаганату (VII–XI ст.) як кочової імперії – етнічному складі, віруваннях, озброєнні та особливостях військового мистецтва. Середньовічна вірменська тематика представлена у рефераті Дмитра Димидюка (Варшавський університет) на тему **“Меч з перехрестям з муфтою на фресці з церкви св. Хреста на острові Ахтамар (915–921)”**.

Секції **“Проблеми військової історії Центрально-Східної Європи”** задала тональність промова Юрія Овсінського (ЛНУ ім. І. Франка), присвячена Леонтію Войтовичу як натхненнику, організатору та автору проекту **“Історія війн та військового мистецтва”**. До організації проекту Л. Войтовича та його однодумців з кола фахових істориків та професійних військових спонукала низка причин, від врахування чинника постійної трансформації військово-теоретичної думки до необхідності вийти з фарватера російської військової історіографії. Володимир Пришляк (Волинський національний університет імені Лесі Українки) зосередився на Дербентському поході 1722 р. у контексті імперської політики та участі українських козаків у ньому. Олексій Сухий (ЛНУ ім. І. Франка) представив реферат на тему **“Галицька битва 1914 р. в оцінці сучасної української історіографії”**. Володимир Голубець (ЛНУ ім. І. Франка) розробляє питання єврейського погрому 27 вересня 1914 р. в окупованому росіянами Львові – його причини та наслідки. На думку дослідника до безчинств призвели як антисемітські настрої, що панували у суспільстві та армії Російської імперії на початку XX ст., так і бажання солдат грабувати у захопленому місті. Іван Боровець (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) ознайомив присутніх з обставинами утворення та діяльності у перші роки по завершенню Другої світової війни емігрантської організації **“Словацький революційний спротив”**, зокрема виділив обставини її плідної співпраці з Антибільшовицьким блоком народів, створеним з ініціативи українських націоналістів. Ще одна доповідь була присвячена слов'янському світу вже в контексті військово-історичної проблематики, Андрій Лавренюк (ЛНУ ім. І. Франка) з'ясував передумови Боснійської війни 1992–1995 рр. Сучасну мілітарну тематику доповнила доповідь соціолога Юрія Пачковського (ЛНУ ім. І. Франка) на злободенну тему – **“Проксі-війна як феномен і наратив у**

⁸ Леонтій Войтович та ін. *Історія Візантії. Вступ до візантиністики*, за ред. Сергія Сорочана та Леонтія Войтовича (Львів: Апріорі, 2011). 880.

сучасному світі”. Данило Задунайський (ЛНУ ім. І. Франка) виділив і проаналізував виклики об’єктивного і суб’єктивного характеру, які постають перед науковцями-істориками в умовах російської повномасштабної агресії.

Завершальну частину, **підсумкове пленарне засідання** конференції відкрив близький друг Леонтія Вікторовича – старший науковий співробітник Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Олександр Головка. Дослідник представив увазі слухачів панораму більш ніж столітнього правління галицьких Ростиславовичів, акцентуючи на персональних “портретах” представників роду. Учень проф. Войтовича – завідувача відділу історії середніх віків Інституту українознавства Ілля Паршин виголосив доповідь “Королівство Русі: реальність і міфи”, яка фокусувалася на питаннях титулатури правителів згаданої держави у європейських наративних джерелах та актових матеріалах. Насамперед доповідач зосередився на означеннях, які вживалися стосовно Данила Романовича, а також сформулював проблеми, що виникають при дослідженні використання похідної титулатури нащадками володаря. Останнім взяв слово завідувач кафедри історії середніх віків та візантиністики Олександр Кащук. Доповідач висвітлював політичне трактування релігії у ментальності ромеїв VII ст., наголошуючи на безпосередньому втручанні василевса у справи Церкви, яке означало, що християнство розглядалося правителем значною мірою як політичний інструмент.

Отже, всеукраїнська наукова конференція “Історичні читання пам’яті професора Леонтія Войтовича” (16–17 травня 2024 р.) стала колегіальною спробою рефлексії над спадщиною та продовженням розробки напрямів, у яких працював вчений. Форум зібрав більше півсотні науковців, які представляли понад два десятки переважно освітньо-наукових та наукових закладів з України, Польщі, Литви та США. Учасники насамперед репрезентували Львівський національний університет імені Івана Франка та Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Делегували представників низка вітчизняних закладів вищої освіти: Український католицький університет, Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, ПЗВО “Івано-Франківська Академія Івана Золотоустого”, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Український Державний університет ім. М. Драгоманова, Національний університет “Львівська політехніка”, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Волинський національний університет імені Лесі Українки. Наукові заклади репрезентували учасники з Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (київського та львівського відділень), Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. Виступав представник установи, що спеціалізується на музейній та пам’яткоохоронній діяльності, – Національного заповідника “Давній Галич”. Закордонні учасники зголосилися від Ягеллонського університету (Краків), Поморського університету (Слупськ), Варшавського університету, Університету Вітовта Великого (Каунас) та Університету Канзасу. Понад десять доповідей фокусувалися на науковій спадщині Леонтія Войтовича, таким чином без перебільшення величезний доробок історика проходить стадію усвідомлення масштабу зробленого та процесу його критичного осмислення. Очікувано, що передовсім комеморативний характер конференції (це перші читання, далі, сподіваємося, будуть наступні), невеликий проміжок часу від смерті професора мали наслідком дещо описовий характер окремих доповідей, втім низка з них включали і критичні судження окремих концепцій науковця, що останній, ми переконані, особисто схвалив би, адже завжди був готовий до наукової дискусії. Отже, маємо пласт матеріалу для наступних дослідників, які, імовірно, зосередяться на методологічних питаннях стосовно доробку Леонтія Войтовича та у наукових студіях братимуть до уваги його ідеї.

ALL-UKRAINIAN ACADEMIC CONFERENCE
“HISTORICAL READINGS IN MEMORY OF PROFESSOR LEONTIY VOITOVYCH”
(MAY 16–17, 2024)

Serhiy KOZLOVSKYY, Oleh FAYDA

Ivan Franko National University of Lviv
Department of History of Middle Ages and Byzantine Studies
Universitetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-4590-2433; ORCID ID: 0000-0002-3110-916X

This article focuses on the academic community's tribute to the memory of Leontiy Voitovych (1951–2023). The professor was the Head of the Department of Medieval History and Byzantine Studies (2007–2023) at the Ivan Franko National University of Lviv and a senior research fellow at the Department of Medieval History of the I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine.

In May 2024, the department formerly headed by the professor, in cooperation with the Institute of Ukrainian Studies, organized an all-Ukrainian scholarly conference “Historical Readings in Memory of Professor Leontiy Voitovych”. The plenary session was opened by a round table under the title “Professor Leontiy Viktorovych Voitovych in Memory of Friends, Colleagues and Students”. The daughter's memories continued the reports on the main directions of the professor's academic research work. The speakers described the works on the history of Western Ukrainian lands in the princely era, the professor's regional, military-historical and genealogical studies.

Then the conference work moved into a section format. Two sections were devoted to the history of Rus'-Ukraine in the medieval and early modern eras. Speakers in another section spoke on the topic of European history in the same chronological period. Another section brought together scholars of Byzantium and Orientalism. The last section discussed the problems of the military history of Central and Eastern Europe. Many reports in the sections focused on the scholarly heritage of Leontiy Voitovych. The final plenary session was concluded by the professor's students and colleagues with speeches on important problems of medieval studies.

A collegial attempt to reflect on the heritage and continue the development of the areas in which the scholar worked brought together more than fifty scholars. They represented more than two dozen mainly educational and academic institutions of Ukraine, Poland, Lithuania and the USA. Thus, we have a layer of materials for future researchers. They will probably focus on methodological issues of Leontiy Voitovych's “scholarly laboratory” and continue their studies in the areas in which the scholar worked.

Keywords: Professor Leontiy Voitovych, scientific conference, medieval studies, Rus', Halych principality, Principality of Halych-Volhynia, military history

REFERENCES

- Kozlovskiy, S., Zubashevskiy N. “Bibliohrafiia Leontii Voitovycha 1975–2010 rr.” *Actes testantibus. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Leontii Voitovycha. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Zbirnyk naukovykh prats*, Vyp. 20, (2011): 30–54. (in Ukrainian)
- Lytvyn, M. “Leontii Voitovykh: virnyi lytsar muzy Kliu,” *Actes testantibus. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Leontii Voitovycha. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Zbirnyk naukovykh prats*, Vyp. 20, (2011): 5–14. (in Ukrainian)
- Shchodra, O. “Istorychni doslidzhennia Leontii Voitovycha,” *Actes testantibus. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Leontii Voitovycha. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Zbirnyk naukovykh prats*, Vyp. 20, (2011): 15–29. (in Ukrainian)
- Voitovych L. “Hoty na terytorii Ukrainy: rezultaty doslidzhen na pochatok XXI stolittia” *Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu* Vyp. 11 (2008): 35–64. (in Ukrainian)
- Voitovych L. “Hoty na zemliakh nynishnoi Ukrainy” *Ukraina kriz viky. Zbirnyk naukovykh prats na poshanu akademika NAN Ukrainy profesora Valerii Smolii* (Kyiv, 2010), 154–183. (in Ukrainian)
- Voitovych L. ta in. *Istoriia Vizantii. Vstup do vizantynistyky*, za red. S. Sorochana ta L. Voitovycha (Lviv: Apriori, 2011). 880. (in Ukrainian)
- Voitovych L., Holubko V. *Istoriia viin i viiskovoho mystetstva* (Kharkiv: Folio, 2018) T. 2: Vid profesiinykh naimanykh armii do masovykh (mobilizatsiinykh) armii (pochatok XVI st. – pochatok XX st.). 971. (in Ukrainian)
- Voitovych L., Ovsynskiy Yu. *Istoriia viin i viiskovoho mystetstva* (Kharkiv: Folio, 2017) T. 1: Vid zachatkiv viiskovoi orhanizatsii do profesiinykh naimanykh armii (bl. 3060 r. do Khrysta – pochatok XVI st.). 894. (in Ukrainian)
- Voitovych L., Tseluiko O., *Henealohiia* (Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2008). 218. (in Ukrainian)
- Voitovych, L., Oshchypok N. *Mykolaiv nad Dnistrom: misto i liudy* (Lviv : Levada, 2020). 597. (in Ukrainian)